



הישגים נדרשים במשנה / כיתה ה'

נושאי הלימוד:

- בסיס- ראש-השנה: פרק א משניות א-ט ופרק ב משניות א-ט ברכות: פרק ד משניות א-ז, פרק ה משניות א-ב ופרק ו משניות א-ח
- הגבר- ראש השנה: פרק ג משניות א-ח ופרק ד משניות א-ט ברכות: פרק ב משניות א-ד, פרק ז משניות ג-ה ופרק ח משניות א-ב, ה, ז

יסודות התושב"ע:

1. מקורה, מהותה, מאפייניה ותולדותיה של התורה שבעל פה

א. התייחסות להישגים שנלמדו בכיתות ג-ד: הגדרת התורה שבכתב והתורה שבעל פה והזיקה ביניהן, זיהוי פסוק, הבנת הפסוק כמסייע להבנת הדין במשנה, סמכות חכמים

ההישגים בכיתה ה':

- ✓ לברר את הסיבות לכתיבת התורה שבעל פה: (א) התמעטו תלמידי החכמים – בכמות ובחוכמה; (ב) היהודים היו נתונים תחת שלטון זר שגזר גזירות שונות שהקשו על המשך רצף הלימוד; (ג) כהתכוננות לקראת הגלות הצפויה והחשש שהנדודים, המרחק והצורך בהשרדות ישכיחו את התורה בגלות.
- ✓ להבין כיצד הפירוש של חז"ל לפסוק במשנה מסייע להבנת הדין. (ראש השנה פרק א, משניות ב, א, ט; ברכות פרק ז, משנה ג).
- ✓ להתבונן בחשיבות לציות לדברי חכמים בהכרעה הלכתית במחלוקת (ראש השנה פרק ב, הלכה ט).
- ✓ להתבונן במעורבות ובאחריות של כל דור בהתפתחותה והעברתה של התורה שבעל פה. התורה שבכתב היא ספר חתום על המדף; התורה שבעל פה מחייבת אותנו לקחת חלק במסירתה ובהתפתחותה. בכל דור עונים על שאלות חדשות, על בעיות הקשורות להווי החיים באותו הדור, וכדומה, כך שמסירת התורה מדור לדור הופכת לאחריות ציבורית.
- ✓ להבין כיצד מדייקים חז"ל את ההלכה מהפסוק. לדוגמה, את הפסוק 'אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם' (ויקרא כג, ז) – לומדים חז"ל שהתורה ציוותה לקבוע את מועדי ה' בזמנם. מציווי זה אנו לומדים שכדי לקבוע את ראשי החודשים (ומהם את המועדים) אפשר אפילו לחלל את השבת. הדיוק הוא מהמילה 'במועדם' (ראש השנה פרק א, משנה ט).



2. התמצאות בשישה סדרי משנה

- להכיר את שמות ששת סדרי המשנה: זמ"נ נק"ט.
- להכיר את תוכנו הכללי של כל סדר.
- לברר מיקום המסכת בסדר. לדוגמה, לאיזה סדר קשורה מסכת ראש השנה ומדוע.

3. היכרות עם חכמים:

- להכיר את דמותם של התנאים במשנה: (להרחבה יש לעיין במסמך [המצורף](#))
 - בית שמאי ובית הלל: ראש השנה א, א; ברכות ו, ב (בית שמאי); ח, א, ב, ה, ז (בפרק ח הנושא הוא מחלוקת בית שמאי ובית הלל).
 - רבן גמליאל: ראש השנה ב, ח-ט (מחלוקת למען אחדות הפסיקה); א, ו; ב, ח; ברכות ד, ב; ו, ח.
 - רבי יהושע: ראש השנה ב, ח-ט (מחלוקת למען אחדות הפסיקה); ברכות ד, ב-ג.
 - רבי יוסי: ראש השנה א, ה-ז.
 - רבי נחוניא בן הקנה: ברכות ד, ב.
 - רבי עקיבא: ראש השנה א, ו; ברכות ד, ג; ה, ב; ו, ח.
 - רבי יהודה: ברכות ד, א; ו, א, ג-ד.
 - רבי אליעזר: ברכות ד, ד; ה, ב; ז, ה.

הבנה פרשנות והיסק:

איתור מידע ואחזור, הכללה, השלמת רעיונות, השוואה והסקת מסקנות, בירור טעמי הדינים והמחלוקות, שאילת שאלות, יישום והשלכה (לפירוט והרחבה יש לעניין במסמך המיומנויות - [הישג 5](#))

ערכים:

1. להבין שהמשנה היא תורת חיים הרלוונטית לחיי התלמידים.
2. להתבונן בערך העולה מהמשנה ולקשור אותו לחיי התלמידים.

מבנה:

1. מבנה מסכת:

- לברר מהם הנושאים הכלולים במסכת, ומהו הקשר בין הנושאים (א-ב ותחילת ג: קידוש החודש, ג-ד: מצוות שופר ותפילות ר"ה)

2. רכיבי מבנה

הישגים מצופים בכיתות ג-ד

- להכיר את רכיבי המבנה של המשנה במשניות נתונות ובמשניות חדשות: כותרת, אומר, מקרה, דין וטעם (כאמד"ט).

הישגים מצופים הכתה ה

- לזהות מבנה של מקרה מפוצל במשנה.
- להלן רשימת המשניות אותן ינתחו התלמידים לפי רכיבי הכאמד"ט:
 - ✓ ראש השנה: פרק א, משניות ה, ח, ט.
 - ✓ ברכות: פרק ד, משניות ד, ה-ו; פרק ו, משניות א, ג.

מושגים:

מושגי תוכן	מושגי בסיס	מושגי לימוד	
- ראש השנה לשנים (א, א) - פסח, עצרת, ראש השנה, חג (א, ב) - חודש (הקדמה) - פסח קטן, שלוחין (א, ג) - פסול לעדות / קרובים פסולים לעדות (א, ז) - איסור הוצאה מרשות לרשות (א, ט) - מינים (ב, א) - אלפיים אמה תחום שבת (ב, ה) - קידוש החודש (ב, ז)	- <u>מעמד המצווה</u> : שבות (ר"ה ד, ח); - <u>מילות דין</u> : חייב, פטור, יצא, אסור, פסול וכשר. - <u>מושגים שונים</u> : לא תעשה (ר"ה ד, ח)	מחלוקת מדרש סתם משנה	ראש-השנה
- תפילה, תפילת השחר, תפילת הערב (ד, א) - תפילת שמונה-עשרה (ד, ג) - יכוון את לבו כנגד קודש הקדשים (ד, ז) - תפילת המוספין (ד, ז) - תחיית המתים (גבורות), ברכת השנים, הבדלה (ה, ב); - ברכות הנהנין (ו, א) - 'בִּזְרָא פְּרִי הָאֲדָמָה', 'בִּזְרָא פְּרִי הָעֵץ' 'שֶׁהֵלַל נְהִיָּה בְּדָבָרוֹ' (ו, ב) - שבעת המינים (ו, ד) - ברכה מעין שלוש (ו, ח) - ברכת הזימון (ז, ג)	- <u>מעמד המצווה</u> : גזירת חכמים, מנהג המדינה ותקנת חכמים (ברכות ה, א) - <u>זרגות בקיום המצווה</u> : לכתחילה, בדיעבד (ברכות ו, ב) - <u>נסיבות בקיום המצווה</u> : כוונה, הפסק (ברכות ה, א) - <u>מילות דין</u> : חייב, פטור, יצא, אסור, פסול וכשר - <u>זמנים בהלכה</u> : חצות, שעה זמנית ופלג המנחה (ברכות ה, א)	מחלוקת מדרש סתם משנה	ברכות

לשון חכמים:

סגנון ומבנה לא מוכרים	מילה במשמעות שונה	מילה שאינה מוכרת	
- בין ש...בין ש... = גם אם הירח נראה בעליל (בכירור) וגם אם נראה לא בעליל - הדין הוא אותו הדין (א, ד) - צורת המשפט בין ש... בין ש... מופיעה בתיאור מקרה במשנה, כאשר המקרה מכיל בתוכו שתי אפשרויות הפוכות או שונות. - בראשונה = בהתחלה (ב, א) - לא אלו בלבד, אלא אף.. = לא רק הם אלא גם (ב, ה) - הרי אלו כ.. = כל אלו הם כמו.. (ב, ה) - יש לי ללמוד = אני צריך ללמוד (ב, ט)	- פרקים = זמנים (א, ב) - על = ב... (א, ג) - לעתיד לבוא = בעתיד (א, ו) - חודש = לבנה, ראו את החודש = ראו את מולד הלבנה (א, ז) - הקרובין = קרובי משפחה (א, ז) - מהלך = מרחק, ש = מפני / כי (א, ט) - יהיו רגילין = יהיו מעוניינים (ב, ה) - גדול = חשוב - לפני/אחרי = משמש כאן בהקשר של כוון – מאיזה צד, ולא בהקשר של זמן (ב, ו) - לא אמר כלום = אין משמעות לדבריו, עדותו של העד אינה מתקבלת (ב, ו) - דבריהם מכוונים = דבריהם מתאימים ואין סתירה ביניהם (ב, ו) - עדותן קיימת = העדות של העדים מתקבלת (ב, ו) - נמצאו = התברר ש.. (ב, ו) - רואה אני את דבריך = מסכים אני עם דבריך (ב, ז)	- בעליל = בכירור (א, ד) - ראשי דברים = עיקרי הדברים (ב, ו) - בפחי נפש = בצער (ב, ו) - ההדיוטות = העדים הפשוטים שלא הבינו את השאלות והיו צריכים הדגמה (ב, ז) - לדון אחר = לערער על מה שהיה בעבר (ב, ט)	ראש-השנה
- 'רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ' (ד, ז) רבי יהודה אומר את מה ששמע בשם רבי אלעזר בן עזריה. התורה שבעל פה עברה במסורת בעל פה, ורבי יהודה אומר מהי המסורת שהוא קיבל בדברי רבי אלעזר בן עזריה - אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש (ה, א) - נחלקין = להתחלק (ז, ז) - לאו = לא (ז, ה) - עד אימתי = עד מתי (ח, ז)	- אין לה קבע = אין לה זמן קבוע (ד, א) - אל תעש תפילתך קבע = כמו עול לצאת ידי חובה (ד, ז) - יחזיר את פניו = יסובב פניו (ד, ז) - למקום = לה' (ה, א) - פירות האילן = פירות הגדלים על עץ - פירות הארץ = גידולים הגדלים על האדמה, הפת – לחם (ו, א) - קָא לָהֶם יַיִן = הגישו להם יין (ו, ו) - בזמן ש = אם (ז, ה) - עד כדי ש = עד זמן ש.. (ח, ז)	- שגורה = רהוט, שוטף (ד, ג) - שוהים = ממתנינים (ה, א) - כובד ראש = רצינות (ה, א) - אינן רשאי = אין להם רשות = אסור להם (ז, ז)	ברכות